

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління і адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ**

Студентки 4 курсу, 11 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Стариченко
Марії
Миколаївни

Науковий керівник
доктор економічних наук,
доцент

(підпис керівника)

Ладонько Людмила
Степанівна

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня
Юлія
Ігорівна

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

« 17» червня 2020р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентів**

Стариченко Марії Миколаївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«ДЕРЖАВНА
ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ»**

Затверджена наказом ректора від «27» лютого 2020 р. № 757

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 15.05.2020

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту):

Мета роботи (проекту): комплексне дослідження теоретико-методичних засад соціального захисту населення України та узагальнення практичних рекомендацій щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту в контексті соціальної безпеки України.

Об'єкт дослідження: процес формування та реалізації державної політики соціального захисту населення в Україні.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту населення у контексті подолання соціальних проблем у суспільстві.

Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	6
1.1 Суть, цілі та інструментарій державної політики соціального захисту населення.....	6
1.2 Соціальна політика як чинник забезпечення життєвих потреб населення.....	9
1.3 Моделі соціального захисту населення зарубіжних країн.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	19
2.1 Аналіз нормативно-правової бази здійснення соціального захисту...	19
2.2 Аналіз результатів провадження політики соціального захисту в Україні	23
2.3 Визначення соціальних проблем та шляхи їх подолання в контексті соціальної безпеки України.....	30
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	40

4. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 27.02.2020	27.02.2020
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 10.03.2020	10.03.2020
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.04.2020	01-05.04. 2020
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 15.04.2020	20.04.2020

5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 15.05.2020	15-20.05.2020
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 25.05.2020	25.05.2020
7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 01.06.2020	01-05.06.2020
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	05-10.06.2020	05-10.06.2020
10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 15.06.2020	До 15.06.2020
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

5. Дата видачі завдання «02» березня 2020 р.

6. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Ладоного Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

7. Керівник проектної групи

(гарант освітньої програми) Головня Ю.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Завдання прийняв до виконання студент Стариченко М.М.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Соціальна політика будь-якої держави передбачає визначення глибинних тенденцій розвитку в усіх сферах соціально-політичного життя, що обумовлюють процес розвитку соціального буття і соціальної безпеки людини та цілеспрямований вплив на них суб'єктів регулятивної діяльності.

Політика такого типу має створити необхідний економічний механізм для розв'язання суперечності як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру в економіці, політиці, соціальних, духовних відносинах суспільства. Саме це і забезпечує актуальність теми даного дослідження.

У випускній кваліфікаційній роботі розкриті основні пропозиції щодо визначення соціальних проблем та шляхів їх подолання в контексті соціальної безпеки України, але багато з них мають суто теоретичний характер.

До роботи є такі зауваження:

1. Аналіз результатів провадження політики соціального захисту в Україні є не повним, не структурованим та має фрагментарний характер.
2. Запропоновані рішення та практичні рекомендації поверховими та недостатньо обґрунтованими.

В цілому робота виконана відповідно до методичних рекомендацій та рекомендована до захисту, а її автор, Стариченко Марія Миколаївна, на присвоєння ступеня бакалавр зі спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи Ладонько Л.С.
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна
(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):
Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Стариченко М.М.
(прізвище, ініціали)
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми):
Головня Юлія Ігорівна
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна
(підпис, прізвище, ініціали)

« 17» червня 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	6
1.1 Суть, цілі та інструментарій державної політики соціального захисту населення.....	6
1.2 Соціальна політика як чинник забезпечення життєвих потреб населення.....	9
1.3 Моделі соціального захисту населення зарубіжних країн.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	19
2.1 Аналіз нормативно-правової бази здійснення соціального захисту...	19
2.2 Аналіз результатів провадження політики соціального захисту в Україні	23
2.3 Визначення соціальних проблем та шляхи їх подолання в контексті соціальної безпеки України.....	30
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Актуальність теми. За своєю природою сучасна система соціального захисту населення – це закономірне відображення таких глобалізаційних тенденцій суспільного розвитку, як соціалізація економіки, інтелектуалізація виробництва, пріоритетність загальнолюдських цінностей, утвердження високих стандартів якості життя, та перманентне підвищення рівня людського розвитку.

Щодо України, то за період відновлення її державності та ринкової трансформації економіки вітчизняна система соціального захисту зазнала кардинальних змін, пов'язаних насамперед з її характером, джерелами фінансування соціальних витрат та механізмами отримання соціальних допомог і виплат, а саме роздержавлення інститутів соціального захисту, диверсифікація каналів отримання соціальних компенсацій та соціальних послуг, делегування частини соціальних функцій держави домогосподарствам та корпоративному сектору, а також розширення зобов'язань України щодо дотримання міжнародних соціальних стандартів.

Водночас національна система соціального захисту населення досі залишається фрагментарною за цільовим спрямуванням, обмеженою в наявних ресурсах, характеризується низькою ефективністю функціонування інститутів, що обумовлює її слабкість, недосконалість та відсталість від європейських соціальних стандартів.

Приєднання України до Європейського Союзу неможливе без системи правових, економічних, організаційних, та інших заходів державних і недержавних організацій, що впливатимуть та сприятимуть підтриманню соціальної стабільності в суспільстві, створенню умов для зростання добробуту населення, забезпечення належного рівня та якості життя населення.

Важливі методологічні проблеми державної соціальної політики досліджуються у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців як: вітчизняних і зарубіжних авторів: М.Білинської, Н.Волгіна, Е.Гансової, Е.Гонтмахера, М.Горєлова, Б.Гурне, Г.ЕспінгАндерсена, М.Кравченко, О.Морозової, М.Огай,

Г.Райта, Б.Ракитського, Н.Рімашевської, В.Роїка, Р.Тітмуса, О.Холостової, Л.Якушева, С.Янової та інші.

Проте, процес поглиблення інтеграції в світове економічне співтовариство передбачає істотні зміни в системі управління державою, складовою якої є соціально-економічна система, на основі ідеї сполучення економічної ефективності як результату дієвості ринкових сил та соціального компромісу. Наявність дієвої, ефективної системи соціального захисту – це свідомство рівня розвитку держави, його відповідності вимогам часу. Чим вищий рівень життя членів суспільства, тим більш розвинутим може вважатися суспільство. У даній проблематиці висвітлено актуальність вирішення завдань пов'язаних із темою випускної кваліфікаційної роботи.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретико-методичних засад соціального захисту населення України та узагальнення практичних рекомендацій щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту в контексті соціальної безпеки України.

Мета випускної кваліфікаційної роботи обумовлює вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні та методичні основи формування політики соціального захисту населення;
- визначити суть, цілі та інструментарій державної політики соціального захисту населення;
- розглянути моделі соціального захисту населення зарубіжних країн;
- здійснити оцінку стану виконання державної політики у сфері соціального захисту населення в Україні;
- проаналізувати нормативно-правову базу забезпечення соціального захисту населення;
- визначити соціальні проблеми та шляхи їх подолання в контексті соціальної безпеки України.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики соціального захисту населення в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту населення у контексті подолання соціальних проблем у суспільстві.

Методи дослідження що використано у випускній кваліфікаційній роботі: метод порівняння, метод спостереження, метод комплексної оцінки, науковий метод, бібліографічний метод, статистичний метод, аналітичний метод.

Практичне значення роботи полягає в тому, що запровадження запропонованих заходів має позитивно вплинути на рівень належного регулювання політики соціального захисту населення в Україні.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань) та 2 додатків. Основний обсяг роботи становить 39 сторінок. Робота містить 6 рисунків, 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Суть, цілі та інструментарій державної політики соціального захисту населення

Державна політика соціального захисту населення – це система різноманітних заходів та діяльність інституціолізованих і неінституціолізованих суб'єктів політики щодо забезпечення економічних, правових та соціальних гарантій різним верствам населення [1]. За допомогою системи соціального захисту досягаються певні цілі, що [2,с.400]:

- 1) дозволяють перерозподіляти дохід у суспільстві на користь найбільш вразливих членів соціуму, що зменшує бідність і нерівність у суспільстві;
- 2) стимулюють домогосподарства здійснювати заощадження та відповідно продуктивні інвестиції, характеризується сукупністю соціальних і юридичних гарантій, метою яких є забезпечення державою для кожного члена суспільства реалізації його основних соціально – економічних прав, передовсім права на рівень життя, необхідний для нормального відтворення та розвитку особистості.
- 3) беруть на себе завдання управління соціальними ризиками;
- 4) дозволяють підтримувати ефективний і сталий розвиток у країні.

Інструментами державної політики соціального захисту населення є розподіл ресурсів стратегічного планування, маркетингового управління, амортизаційної політики і вкладення інвестицій.

Конституцією України нашу державу проголошено суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою. Проголошення України соціальною державою – великий крок у розвитку української державності, однак це не означає, що держава дійсно є соціальною, а лише свідчить про наміри держави та спрямування її політики на соціальний захист населення. Державу, що забезпечує своїм громадянам і особам, що знаходяться на її території на законних підставах,

достойний рівень життя і вільний розвиток, називають соціальною. Така держава створює систему соціального захисту, що охоплює систему соціального страхування, соціальні гарантії, соціальну допомогу, систему фінансування пенсій, допомог, компенсацій, медичних і інших соціальних послуг [1,с.265].

Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування населення, Фонд соціального розвитку, Фонд зайнятості, фонди створені при підприємствах, виконують функції в соціальній сфері держави [39].

Із змісту зазначених положень з'ясовано, що держава не є пасивним спостерігачем при реалізації прав і свобод громадян, а активним учасником забезпечення їх реалізації. Зокрема, держава зобов'язується забезпечувати: право особи на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості, та в інших випадках, передбачених законом ; право на достатній життєвий рівень , тощо. Це, безперечно, свідчить про її соціальну орієнтацію. Як вже зазначалося, право громадян на соціальний захист закріплене в Основному Законі України - Конституції.

Загалом, у переважній більшості країн світу функціонує розгалужена трирівнева система взаємодоповнюваного соціального захисту (рис. 1.1).

Перший рівень соціального захисту гарантує держава, другий – підприємства, організації й установи, а останній самостійно обирає застрахований громадянин.

Для України другий рівень соціального захисту є нехарактерним і на сьогодні він практично відсутній.

Рис.1.1.Трирівнева система взаємодоповнюваного соціального захисту [3,с.496]

Хоча Україна і проголосила соціальноорієнтовану політику, проте нині вітчизняна система соціального захисту не в змозі гарантувати навіть мінімальних потреб громадян. Система соціального захисту в Україні здійснюється за трьома основними напрямками та включає забезпечення, допомоги і страхування (рис.1.2).

Рис.1.2. Структура системи соціального захисту в Україні [4, с.600]

Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, спрямовуються на фінансування [5, с.148]:

- 1) допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);
- 2) допомоги по вагітності та пологах;
- 3) допомоги при народженні дитини;
- 4) допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- 5) допомоги на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);
- 6) забезпечення оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сімей, до дитячих оздоровчих

закладів, часткове утримання санаторіїв-профілакторіїв, надання соціальних послуг у позашкільній роботі з дітьми) [40].

1.2. Соціальна політика як чинник забезпечення життєвих потреб населення

Система соціального захисту - підсистема національної економіки, тобто явища, процеси, види діяльності та об'єкти, які пов'язані з забезпеченням життєдіяльності суспільства, людини, задоволенням їхніх потреб, інтересів. Це система принципів, методів, соціальних гарантій, закладів, які забезпечують оптимальні умови життя, задоволення потреб населення [41].

Соціальний захист створює гарантії допомоги на випадок настання соціальних ризиків, яких може зазнати будь-який громадянин упродовж життя: хвороба, інвалідність, травматизм, старість, втрата годувальника, безробіття, міграція та ін. Охоплює соціальне забезпечення, соціальне страхування і соціальну допомогу (підтримку), сукупність дій, спрямованих на надання допомоги під час життєвих криз. Реалізується державою через соціальну політику. Порівняння змісту терміну «соціальний захист населення» наведено у Додатку А.

Соціальну політику як чинник забезпечення життєвих потреб населення можна визначити таким чином [6, с.118]:

1. діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності у країні;
2. система правових, організаційних, регулятивно-контрольних заходів держави з метою узгодження цілей соціального характеру із цілями економічного зростання;

3. це соціально-економічні заходи держави, підприємств, місцевих органів влади, які спрямовані на захист населення від безробіття, інфляції, знецінення трудових заощаджень.

Розглянемо основні об'єкти соціальної політики, що відіграють значну роль у становіщі політики соціального захисту населення у рис.1.3.

Рис.1.3. Основні об'єкти соціальної політики (складено автором)

Державне регулювання соціальних процесів — вплив органів державної влади за допомогою різноманітних засобів (форм, методів та інструментів) на розвиток соціальних відносин, умови життя та праці населення країни [24].

Соціальна політика держави включає вирішення наступних питань[6,с.120]:

1. регулювання соціальних відносин у суспільстві, регламентацію умов взаємодії суб'єктів економіки в соціальній сфері (в тому числі між роботодавцями і найманою робочою силою);
2. вирішення проблеми безробіття та забезпечення ефективної зайнятості;
3. розподіл і перерозподіл доходів населення;
4. формування стимулів до високопродуктивної суспільної праці й надання соціальних гарантій економічно активній частині населення;
5. створення системи соціального захисту населення;

6. забезпечення розвитку елементів соціальної інфраструктури (закладів освіти, охорони здоров'я, науки, культури, спорту, житлово-комунального господарства та інші);

Модель соціальної політики Української держави має представляти собою симбіоз лібералізму та соціальної орієнтації. Перший дає можливість в умовах відсутності достатніх фінансових коштів у держави створити умови для самореалізації і самозабезпечення економічних суб'єктів. Друга складова передбачає формування раціональної системи соціального захисту населення [42]. В умовах соціально-ринкової трансформації держава має виступити соціальним амортизатором перетворень і одночасно проводити активну соціальну політику на нових, адекватних ринковим вимогам засадах. Важливо розкрити сутність завдань та принципів соціальної політики, які безпосередньо грають значущу роль в економічному та соціальному середовищі України. Основні завдання та принципи соціальної політики відображено на рисунку 1.4.

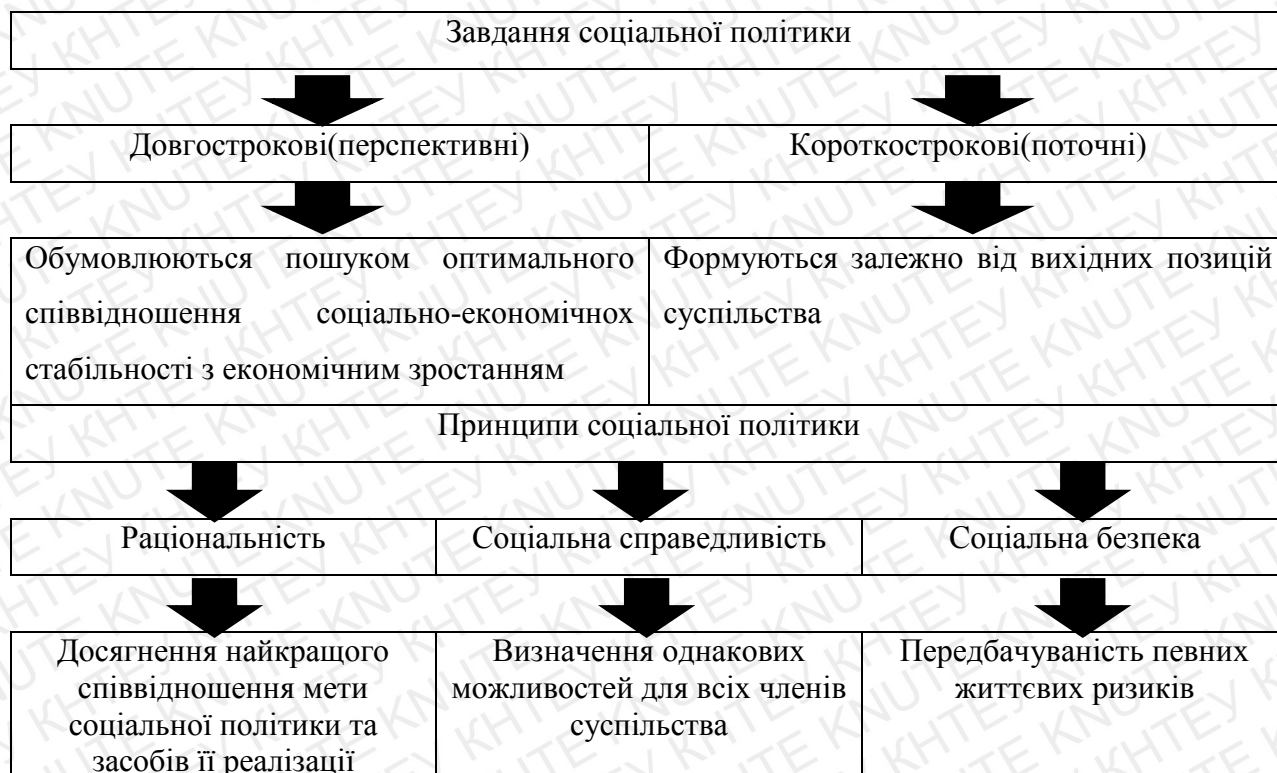

Рис.1.4. Завдання та принципи соціальної політики (складено автором на основі аналізу джерел [7,8])

Системотворчий характер соціальної політики обумовлюється тим, що соціальна політика виступає елементом: життєздатності суспільства, стабілізації та розвитку суспільства; консолідації суспільства [7,с.260].

Отже, основними завданнями соціальної політики є [25]:

- 1.Довгострокові, що обумовлюються пошуком оптимальних співвідношень соціально-економічної стабільності з економічним зростанням;
- 2.Короткострокові, що формуються залежно від вихідних позицій суспільства.

Розглянемо повноваження, що виконуються центральними органами виконавчої влади [26]:

1. Центральні органи виконавчої влади здійснюють передані їм повноваження Кабінету Міністрів України. Відповідні повноваження передаються шляхом видання Кабінетом Міністрів України окремого акта.
2. Передача повноважень центральним органам виконавчої влади передбачає обов'язкову передачу їм фінансових і матеріальних ресурсів, необхідних для належного здійснення переданих повноважень.
3. Центральний орган виконавчої влади, якому передані відповідні повноваження Кабінету Міністрів України, несе відповідальність за результати їх здійснення перед Кабінетом Міністрів України.

Державна політика соціального захисту розробляється з наступною метою [27,с.213]:

- 1) забезпечення рівних можливостей особам у реалізації їх права на працю;
- 2) сприяння підвищенню професійного рівня працездатного населення відповідно до суспільних потреб;
- 3) сприяння зайнятості населення, у тому числі в сільській місцевості та на депресивних територіях;
- 4) забезпечення економіки кваліфікованими кадрами;

5) збалансування попиту на робочу силу (створення належної кількості робочих місць) та її пропонування (створення умов для професійного розвитку, гідних умов для праці);

6) пріоритетність забезпечення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості;

7) забезпечення соціального захисту осіб у разі настання безробіття;

8) посилення соціального та правового захисту громадян України, які працюють за кордоном, у тому числі шляхом активізації міжнародного співробітництва, укладення міжнародних договорів, що стосуються питань захисту прав трудових мігрантів.

Загалом виділимо три основних етапи формування державної політики соціального захисту населення, що базуються на виборі пріоритетів, розробки та реалізації соціальних програм, визначають співвідношення бюджетних та небюджетних коштів, детальніше розглянемо їх на рис.1.5.

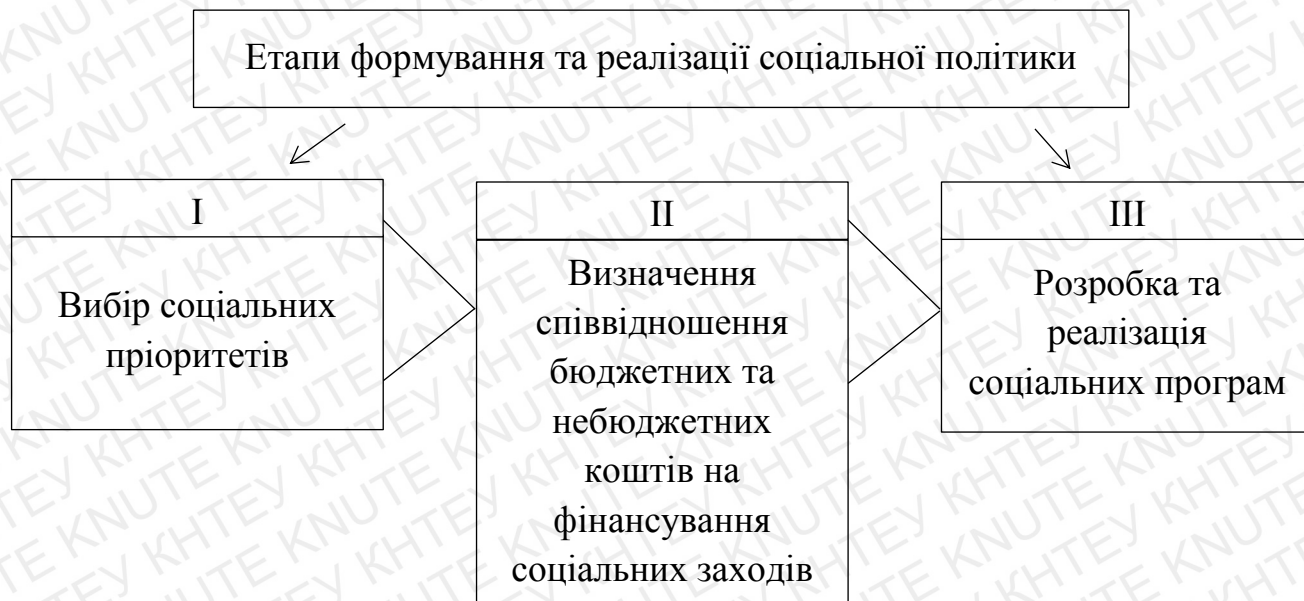

Рис.1.5. Етапи формування та реалізації державної політики соціального захисту населення (складено автором на основі аналізу джерел[8,9])

1.3. Моделі соціального захисту населення зарубіжних країн

Незважаючи на істотні відмінності в соціально-економічній та політичній ситуації в країнах розвиненої ринкової та перехідної економіки, зарубіжний досвід соціальної політики має певне значення у формуванні ефективної моделі соціального захисту населення України. Цінність цього досвіду полягає у наступних положеннях [8,с.178]:

- приділеній великої уваги питанням соціальної політики та відпрацюванню оптимальних форм, методів і механізму соціального захисту різних верств населення;
- профілактичній спрямованості підходів боротьби з бідністю та реальності діючих систем соціального захисту населення;
- побудові механізму соціального захисту населення з урахуванням системоутворюючого фактора, втіленого у сукупності суспільних цілей та інтересів громадян;
- реалізації соціальних програм на основі застосування їх належного наукового забезпечення, соціальної експертизи і моніторингу;
- перенесенні акцентів у вирішенні проблем соціального захисту з центральних державних структур на регіональні, підвищенні ролі недержавних громадських організацій у реформуванні системи соціального захисту населення;
- використанні в системі соціального захисту найбільш ефективних його форм та методів, раціонального співвідношення адресності і безадресності з урахуванням матеріального становища особи, сім'ї, окремих соціальних груп населення.

У Німеччині існують різні елементи соціальної ринкової економіки, які дозволяють державі корегувати результати дій ринкових механізмів і колективних переговорів. Розподіл прибутків відбувається за допомогою податків. Громадяни з низькими прибутками звільняються від сплати прибуткового податку [9,с.163]. Цікавим у німецькій моделі є те, що тут передбачені заходи з охорони праці, зокрема [28,с.416]:

- 1.захист від незаконних звільнень з роботи;
- 2.охорона праці жінок (заборона жіночої праці в гірничо-видобувній і будівельній галузях, охорона праці матерів і вагітних жінок);
- 3.охорона праці молоді (заборона праці до 15 років, диференціація робочого часу і часу відпусток у залежності від пілг на отримання професійної освіти);
- 4.захист працівників від виробничих і професійних небезпек (травм, надмірного шуму, отруєнь тощо);
- 5.регулювання робочого часу, заборона працювати у вихідні і святкові дні.

Німецька модель заснована на змішаному державно-приватному партнерстві у розв'язанні соціальних проблем, де відповідальність окремого підприємця замінена системою «обов'язкової» колективної відповідальності, що діє, під контролем держави.

Соціальний захист у Швеції забезпечується у відповідності з соціальним стандартом. Це означає, що при будь-яких життєвих негараздах кожна сім'я може розраховувати на життєвий рівень, який був у цій сім'ї до появи цих негараздів. Дана модель передбачає [10,с.548]:

- 1.високий відсоток національного прибутку, акумульованого у держави, місцевих органів влади чи спеціальних інститутів, які займаються соціальним захистом населення;
- 2.високий рівень ефективності національної економіки;
- 3.високий рівень зайнятості та інвестицій, спрямованих на одночасне забезпечення певної зайнятості і стабілізації цін.

У Фінляндії згідно діючій Конституції країни (ст. 19) кожен, хто не в змозі забезпечити собі існування, яке відповідає нормам людського достоїнства, має право на необхідне утримання та забезпечення. Законом гарантується кожному право на основне соціальне забезпечення під час безробіття, хвороби, непрацездатності, а також у випадку народження дитини та втрати годувальника. Органи громадської влади зобов'язані згідно закону гарантувати кожному достатнє соціальне і медичне забезпечення, а також сприяти зміцненню здоров'я населення, підтримувати

можливості сім'ї та інших осіб, які відповідають за опікунство дітей, забезпечують благополуччя та розвиток особистості дитини [29].

Фундаментальною ознакою соціальної політики в Польщі та Чехії є принципова спрямованість на допомогу суспільства тільки в тих випадках, коли особа чи родина, які на неї претендують, не мають власних можливостей подолати економічну й фінансову скруту. Так, у Чехії діють три взаємодоповнюючі системи соціального захисту населення[30]:

1. система соціального страхування (охоплює практично все населення країни і становить 10 % ВВП);
2. система державної соціальної допомоги (60 % населення і 2 % ВВП), що спрямована на попередження зниження доходів, у першу чергу сімей із дітьми;
3. система соціальної підтримки (4 % населення і 4 % ВВП), за якої держава гарантує мінімальний рівень підтримки соціально вразливим прошаркам населення.

Для США характерна ліберальна модель соціального захисту населення, яка відокремлює соціальний захист від вільного ринку та обмежується захистом лише тих, хто позбавлений інших доходів. Згідно цієї моделі проблема соціального захисту розв'язується переважно на рівні підприємств і найманих робітників в особі профспілок. Разом з тим держава також направляє значну частину коштів на забезпечення соціального захисту населення.

В числі заходів з соціальної підтримки населення США слід відзначити розробку програм професійної підготовки та перепідготовки кадрів: охоплення системою соціального захисту широких верств населення; надання допомоги тим, хто її потребує, у тому числі в натуральній формі (талони на безкоштовне отримання продовольчих товарів, субсидії на житло, безкоштовна медична допомога). До речі, у США людина обирає додаткову медичну послугу залежно від своїх прибутків.

Модель соціального захисту населення Японії базується на ефективних варіантах сучасного управління з «людським обличчям». У цій країні культивується

мораль «Наше багатство - людські ресурси», тому тут створюються належні умови для найбільш ефективного їх використання.

Одне з важливих завдань - встановлення нормальних відносин з працівниками, створення відношення до корпорації як однієї сім'ї. Фірми використовують відчутні виплати співробітникам на соціальні цілі та інші матеріальні і духовні стимули. Важливою складовою соціального захисту працівників є система довгострокового нежиттєвого найму та трудового стажу.

Для України було б доречніше перейняти американську модель соціальної політики. Їх багаторічний досвід доводить світу, що при будь-якому становищі, соціальне забезпечення є досить розвинутим, це доводить і виплата одноразової грошової допомоги у розмірі 2000-3000 долл.США кожному громадянину у ситуації із COVID-19, що сколихнула весь світ, також їх модель передбачає наступні переваги:

1.соціальний захист вирішується переважно між підприємствами і найманими робітниками в особі профспілок. Разом з цим держава значну частку витрат спрямовує на забезпечення соціального захисту населення;

2. розробка державних програм з професійної підготовки, перепідготовки кадрів, охоплення системою соціального забезпечення широких верств населення, видачу допомоги тим, хто її потребує, у натуральній формі (талони на безкоштовне отримання продовольчих товарів, субсидій на житло, безкоштовну медичну допомогу тощо).

Порівняльна характеристику моделей соціального забезпечення в інших країнах представлено у додатку Б.

Підсумовуючи теоретичні аспекти формування та реалізації державної політики соціального захисту населення, зазначимо що основними завданнями соціальної політики в умовах сьогодення є:

- забезпечення стабілізації рівня життя населення;
- сприяння розвитку України як суверенної демократичної, соціальної, правової держави;
- забезпечення конституційних прав і гарантій населенню;

- органічне поєднання політики фінансової стабілізації та економічного зростання з соціальною політикою;
- визначення та здійснення заходів національної безпеки держави у соціальній сфері;
- орієнтація соціальної політики на економічно активне населення, збереження і відтворення трудового потенціалу, утворення необхідної мотивації продуктивної праці, запобігання масовому безробіттю, проведення політики заохочення ефективного платоспроможного попиту населення;
- підвищення якості правових норм, забезпечення збалансованості законодавчих норм та реальних можливостей їх виконання;
- розробка державної стратегії формування середнього класу, механізму дотримання пропорції співвідношення між рівнями доходів різних верств населення;
- здійснення реформ у найважливіших напрямках соціальної політики: трудових відносин та оплати праці, рівня життя, зайнятості та соціального захисту населення, освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, відпочинку і туризму;
- збалансованість соціальних витрат держави;
- поетапне забезпечення соціальної спрямованості економіки в національних та регіональних економічних програмах;
- наближення національного законодавства до міжнародних стандартів відповідно до Європейської соціальної хартії, рішень ООН, конвенцій МОП, інших міжнародних норм;
- координація діяльності органів виконавчої влади щодо здійснення державних та регіональних програм.

До політики соціального захисту населення в Україні має належати певний ступінь участі держави у забезпеченні ефективності економіки, регулюванні доходів населення та зайнятості, формуванні умов, що забезпечують задоволення соціальне значущих потреб усього населення, Україні варто перейняти американського соціального забезпечення населення і негайно запровадити їх досвід у вітчизняному становищі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

2.1. Аналіз нормативно-правової бази здійснення соціального захисту

Розпочнемо аналіз нормативно-правової бази здійснення соціального захисту населення із аналізу ст.46 Конституції України. Відповідно до ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [11].

Як бачимо, це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Загалом, аналізуючи питання законодавчої бази у сфері соціального захисту, варто відзначити, про значну кількість нормативно-правових актів. Вони регулюють спільні питання державних гарантій, соціальних допомог, пенсійного забезпечення та соціального страхування, детальніше розглянемо їх перелік:

Закон України “Про зайнятість населення”;

Закон України “Про охорону дитинства”;

Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”;

Закон України “Про попередження насильства в сім’ї”;

Закон України ”Про оздоровлення та відпочинок дітей”;

Закон України “Про протидію торгівлі людьми”;

Закон України “Про пенсійне забезпечення”;

Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”;

Закон України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ” ;

Закон України ”Про державну службу” ;

Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” ;

Закон України ”Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні;

Закон України ”Про жертви нацистських переслідувань” ;

Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” ;

Закон України “Про індексацію грошових доходів населення” ;

Закон України від 15 січня 2015 року № 121-VIII “Про внесення зміни до статті 25 Закону України “Про відпустки” ;

Закон України від 28 грудня 2014 року № 77-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов’язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці” ;

Закон України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України;

Закон України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи” ;

Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” ;

Закон України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям” ;

Закон України “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам” ;

Закон України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам” ;

Закон України “Про психіатричну допомогу” ;

Закон України “Про соціальні послуги” ;

Закон України “Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою” ;

Закон України “Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей” ;

Закон України “Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк”.

Наказ Міністерства соціальної політики України від 02.12.2015 № 1167 «Про внесення змін до деяких наказів Мінсоцполітики з питань надання фінансової допомоги на поворотній і безповоротній основі та цільової позики за рахунок сум адміністративно-господарських санкцій та пені, що надходять до державного бюджету за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, та державної підтримки підприємствам та організаціям, які засновані громадськими організаціями інвалідів». Зазначимо, що провівши аналіз нормативно-правової бази на рівні закону з’явилися такі терміни [31]:

- суб’єкти, що надають соціальні послуги – підприємства, установи, організації та заклади незалежно від форми власності та господарювання, фізичні особи – підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб’єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги;

- соціальний робітник – особа, яка надає соціальні послуги та має підготовку, що відповідає вимогам і характеру роботи, що виконується;

- соціальна група – група осіб, об’єднаних за спільною соціальною, демографічною або іншою ознакою, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують надання їм однотипних соціальних послуг;

- державний стандарт соціальної послуги – визначені нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади у сфері соціальної політики зміст та обсяг, норми і нормативи, умови та порядок надання соціальної послуги, показники її якості;

- показники якості соціальних послуг – сукупність показників, що використовуються для оцінювання діяльності суб’єктів, які надають соціальні послуги, що ґрунтуються на позитивній результативності соціальних послуг відносно її одержувачів і ступеня задоволення їхньої потреби в цих послугах;

— соціальне замовлення — засіб регулювання діяльності у сфері надання соціальних послуг шляхом залучення на договірній основі суб'єктів господарювання для задоволення потреб у соціальних послугах, визначених місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування

Критичний аналіз нормативно-правової бази предмета дослідження дозволяє виявити два нові для України напрями соціального захисту населення та, відповідно, надання соціальних послуг. Це соціальний захист учасників так званої “антитерористичної операції”, скороченої в нормах законодавства до аббревіатури “АТО”, та сімей загиблих під час проведення цієї операції, а також забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, що також постраждали від проведення АТО в місцях їхнього проживання.

Перший із зазначених напрямів регулюється цілою низкою законів та постанов, прийнятих з 2014 р. (з початку проведення військової операції на сході України), серед яких як ключові можна виділити постанови Кабінету Міністрів України: “Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення” від 20 серпня 2014 р. № 413; “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції” від 31 березня 2015 року № 179; “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення житлом осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції” від 17 червня 2015 р. № 407 [32].

Щодо другого нового напрямку, основними документами його безпосереднього регулювання виступають постанови Кабінету Міністрів України: “Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг” від 1 жовтня 2014 р. № 505; “Про затвердження Порядку використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової

допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам” від 1 жовтня 2014 р. № 535; “Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам” від 5 листопада 2014 р. № 637. Слід зазначити, що історично Україні була притаманна модель надання соціальних послуг населенню у вигляді забезпечення роботи соціальних служб та центрів, які безпосередньо надавали такі послуги.

Із розвитком процесів децентралізації державного управління, зміцненням ролі ринкових інститутів у процесах становлення української держави та, відповідно, домінування ринкових підходів в усіх сферах її суспільно-політичного й економічного буття, пріоритети зсунулися у бік фінансового забезпечення нужденних – тобто надання не стільки безпосередньо послуг, скільки фінансової допомоги для вирівнювання можливостей громадян на вільне отримання таких послуг в умовах ринку. Всі вони спрямовані на покращення становлення політики соціального захисту населення, з метою впровадження належної допомоги людям, зі сторони держави.

2.2. Аналіз результатів провадження політики соціального захисту в Україні

Особливості політики соціального захисту в Україні залежать від її початкової структури системи соціального захисту населення, складається вона із чотирьох складових, які розглянемо, та проаналізуємо детальніше у рис.2.1.

Рис.2.1. Структура системи соціального захисту населення (складено автором на основі аналізу джерела [10])

Проаналізуємо діяльність кожного показника у структурі:

1. Соціальне забезпечення:

- а) з 1 січня 2019 року проведено перерозподіл єдиного внеску за видами соціального страхування;
- б) з 1 січня 2019 року збільшено мінімальний розмір допомоги по безробіттю;
- в) з 1 березня підвищуватимуться страхові виплати для потерпілих на виробництві (членам їх сімей);
- г) у 2019 році запроваджено новий порядок надання страхових виплат і послуг переміщеним особам.

2. Соціальні гарантії держави населенню:

- а) збільшено прожитковий мінімум у 2019 році;
- б) збільшено мінімальну заробітню плату у 2019 році;
- в) збільшено мінімальну пенсію.

3. Соціальна допомога у 2019 році:

- а) максимальний розмір допомоги по безробіттю - 8028 грн;
- б) розмір декретних безробітним жінкам у розрахунку на місяць - не менше 501,75 грн;
- в) максимальний розмір допомоги самотніми матерями для дітей віком:
 - до 6 років - 1699 грн;
 - від 6 до 18 років - 2118 грн;
 - від 18 до 23 років (якщо дитина навчається на стаціонарі у ВНЗ) - 2007 грн;
- г) максимальна сума допомоги на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів:
 - віком до 6 років - 849,50 грн;
 - віком від 6 до 18 років - 1059 грн;

Соціальне страхування у 2019 році:

- а) з 1 січня 2019 року проведено перерозподіл єдиного внеску за видами соціального страхування;
- б) з 1 січня 2019 року збільшено мінімальний розмір допомоги по безробіттю.

в) з 1 березня 2019 року підвищуватимуться страхові виплати для потерпілих на виробництві.

Урядом послідовно вживаються заходи щодо пріоритетного наближення соціальних гарантій до прожиткового мінімуму саме тим категоріям населення, які мають найбільший ризик бідності. В основу розрахунку величини соціальних гарантій зазвичай закладають прожитковий мінімум, який визначається за вартістю споживчого кошика. Прожитковий мінімум є дуже важливим соціально-економічним нормативом для визначення [21]:

- величини обов'язкової мінімальної оплати праці в країні;
- розміру мінімальної пенсії за віком;
- допомоги багатодітним родинам;
- допомоги по безробіттю;
- державних стипендій;
- величини неоподаткованого мінімуму доходів громадян тощо.

Тепер розглянемо динаміку прожиткового мінімуму у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка прожиткового мінімуму у розрізі з 2014 по 2020 рік [37]

Період	Прожитковий мінімум		
	Базисний	Індексу	Зміни
з 01.09.2015 по 31.12.2015	1330	154	13,1%
з 01.01.2016 по 30.04.2016	1330	0	0%
з 01.05.2016 по 30.11.2016	1399	69	5,2%
з 01.12.2016 по 31.12.2016	1544	145	10,4%
з 01.01.2017 по 30.04.2017	1544	0	0%
з 01.05.2017 по 30.11.2017	1624	80	5,2%
з 01.12.2017 по 31.12.2017	1700	76	4,7%
з 01.01.2018 по 30.06.2018	1700	0	0%
з 01.07.2018 по 30.11.2018	1777	77	4,5%
з 01.12.2018 по 31.12.2018	1853	76	4,3%
з 01.01.2019 по 30.06.2019	1853	0	0%
з 01.07.2019 по 30.11.2019	1936	83	4,5%
з 01.12.2019 по 31.12.2019	2027	91	4,7%
з 01.01.2020 по 30.06.2020	2027	0	0%
з 01.07.2020 по 30.11.2020	2118	91	4,5%
з 01.12.2020	2189	71	3,4%

Слід зазначити, що у період із 2014 по 2020 роки, прожитковий мінімум населення зріс, від 1176 грн, до 2118 грн. У свою чергу, відсоткове співвідношення збільшилось на 4,5%. Як бачимо з таблиці 2.1 розмір прожиткового мінімуму 2020 року за перше півріччя склав по загальному показнику 2027 грн, уже в період з 01.07.2020 по 30.11.2020, цей показник показав абсолютний приріст і склав 2118, тобто збільшився на + 91 грн, проте за установленим прожитковим мінімумом у період з 01.12.2020 по 31.12.2020 бачимо збільшення, на 71 гривню, що свідчить про належний економічний прогноз, для вітчизняної економіки. Динаміка розміру прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати на 2020 рік наведена у таблицях 2.2 та 2.3 [22].

Таблиця 2.2

Розмір прожиткового мінімуму на 2020 рік [37]

Соціальні та демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму на 2020 рік		
	З 01.01.2020 по 30.06.2020	З 01.07.2020 по 30.11.2020	З 01.12.2020 по 31.12.2020
Діти до 6 років	1779	1859	1921
Діти у віці від 6 до 18 років	2218	2318	2395
Працевдатні особи	2102	2197	2270
Непрацевдатні особи	1638	1712	1769
Загальний показник	2027	2118	2189

Проаналізувавши таблицю 2.2, варто зазначити, що показники по прогнозу на 2020 рік збільшились із порівнянням до 2019 року, а саме: розмір мінімалки збільшено на +550 грн, у долларах він збільшився на 16-30\$, що також свідчить про належний прогноз економічного становища України.

Законом забезпечені певні умови надання застрахованим особам допомоги по тимчасовій непрацевдатності, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Допомога по тимчасовій непрацевдатності виплачується застрахованій особі за рахунок коштів Фонду

соціального страхування з тимчасової втрати працездатності з шостого дня непрацездатності.

Таблиця 2.3

Розмір мінімальної заробітної плати на 2020 рік [37]

Показники	Мінімальна зарплата в Україні							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Розмір мінімалки	1147	1218	1378	1378-1600	3200	3723	4173	4723
Приріст	+7%	+6%	+13%	+16%	+100%	+16%	+12%	+14%
У доларах США (за середньорічним курсом НБУ)	144\$	103\$	63\$	54-63\$	120\$	137\$	159\$	175-189\$

Перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються за рахунок коштів роботодавця, що сприяло посиленню контролю за виданням листків непрацездатності [33,с.317]. Допомога по тимчасовій непрацездатності у разі настання інших страхових випадків (необхідності догляду за хворою дитиною віком до 14 років, хворим членом сім'ї, догляду за дитиною віком до 3-х років або дитиною-інвалідом до 16 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною, тощо) виплачується застрахованій особі з першого дня за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованим особам в залежності від розміру заробітної плати (доходу) і страхового стажу [34,с.314].

Якщо у 2014 році за рахунок місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні було спрямовано 50,65 млрд. грн., то у наступному році вже на 5,48 млрд. грн. більше, що становило 56,13 млрд. грн. У 2016 році на цю мету місцевими бюджетами було виділено 57,45 млрд. грн., тобто зростання у порівнянні з попереднім роком складало 1,32 млрд. грн.

Динаміка видатків державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення наведена у таблиці 2.4.

Таблиця 2. 4

Динаміка видатків державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2014-2018 рр., млрд. грн [38]

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення 2018/2014, %
Соціальний захист на випадок непрацездатності	1,09	0,92	0,84	1,15	1,23	112,8
Соціальний захист пенсіонерів	64,49	83,23	75,81	80,81	144,89	224,6
Соціальний захист ветеранів війни і праці	0,83	0,90	0,82	1,18	1,28	154,2
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	0,03	0,03	0,026	0,03	0,04	133,3
Фундаментальні та прикладні дослідження та розробки у сфері соціального захисту	0,018	0,02	0,02	0,019	0,02	111,1
Інша діяльність у сфері соціального захисту	0,28	0,05	0,02	0,02	0,34	121,4
Інші	8,51	3,4	3,01	20,49	4,16	4,35

Суттєве збільшення видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні відбулося у 2017 році, коли їх обсяг підвищився відразу на 15,18 млрд. грн. від рівня попереднього року. У 2018 році відбувається ще більш вагоме зростання цієї видаткової складової місцевих бюджетів України – відразу на 33,73 млрд. грн. у порівнянні з 2017 роком та на 55,71 млрд. грн. у співставленні з 2014 роком [13].

Дані таблиці 1 свідчать, що видатки державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення за досліджуваний період зросли з 75,25 млрд. грн. у 2014 році до 151,96 млрд. грн. у 2018, тобто на 101,9%. Таке суттєве збільшення було забезпечене головним чином за рахунок підвищення суми видатків на соціальний захист пенсіонерів 124,6% (з 64,49 млрд. грн. у 2014 році до 144,89 млрд. грн. у 2018 році).

Інші складові видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення за досліджуваний період теж демонструють тенденцію до зростання: витрати на соціальний захист на випадок непрацездатності збільшилися на 12,8%; на соціальний захист ветеранів війни і праці – на 54,2%; на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді – на 33,3%; на фундаментальні та прикладні дослідження та

розробки у сфері соціального захисту – на 11,1; за статтею «інша діяльність у сфері соціального захисту» – на 21,4% .

Структура видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з державного бюджету України свідчить, про те що найбільша частка бюджетних коштів приходить на фінансування витрат на соціальний захист пенсіонерів (табл. 2.5) [14].

Проаналізувавши офіційний звіт Міністерство соціальної політики слід зазначити, що з січня 2019 року підвищено розмір мінімальної пенсії для осіб, старше 65 років, на 172 грн до 1669 гривень.

Таблиця 2. 5

Структура видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з державного бюджету України у 2014-2018 рр., %[38]

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення 2018/2014, %
Соціальний захист на випадок непрацездатності	1,45	1,04	1,04	1,11	0,81	-0,64
Соціальний захист пенсіонерів	85,70	93,99	94,12	77,93	95,35	9,65
Соціальний захист ветеранів війни і праці	1,10	1,02	1,02	1,14	0,84	-0,26
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	-0,01
Фундаментальні та прикладні дослідження та розробки у сфері соціального захисту	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	-0,01
Інша діяльність у сфері соціального захисту	0,37	0,06	0,02	0,02	0,22	-0,15
Інші	11,31	3,84	3,74	19,76	2,74	-8,57
Всього	100	100	100	100	100	-

Також відбулося підвищення мінімальної пенсії за віком для інших пенсіонерів у зв'язку з підвищення прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, до кінця року вона становитиме 1638 гривень. У березні 2019 року було проведено першу автоматичну індексацію пенсій, далі це буде здійснюватися на постійній основі. Пенсії було підвищено на 17 %. У разі, якщо підвищення не досягне 100 гривень, буде здійснюватись доплата до зазначеного розміру.

Після перерахунку середня пенсія склала 3133 гривні, що більше порівняно з листопадом минулого року на 556 гривень. Разом з цим, окремі категорії пенсіонерів, які повністю виконали умови пенсійного страхування, але мають найнижчі пенсії отримують додаткові виплати у розмірі 2410 грн як сума компенсації втрат від інфляції протягом 2015-2016 років.

У 2019 році було впроваджено монетизацію, вона діє у 2 моделях монетизації, які будуть діяти паралельно:

1) перерахування коштів на центральному рівні на банківський рахунок в Ощадбанку зі спеціальним режимом використання з подальшим їх спрямуванням на оплату житлово-комунальних послуг;

2) надання житлових субсидій готівкою безпосередньо одержувачу.

Завдання органів соціального захисту населення – забезпечити своєчасне призначення житлових субсидій та впровадження встановленого механізму надання житлових субсидій у грошовій формі.

2.3. Визначення соціальних проблем та шляхи їх подолання в контексті соціальної безпеки України

Проблеми рухають світ, історію, думки людей. Передусім проблеми соціальні — незадоволення рівнем життя, низькою зарплатнею чи відсутністю засобів до існування через безробіття, поганим житлом, недостатнім чи надто дорогим медичним обслуговуванням, неякісною освітою, незахищеністю в старості тощо. Як стверджує Г. Лейчер, існує універсальне визнання бажаності кращої освіти, здоров'я та безпечнішого життя для всіх, однак немає, й ніколи не було, загальної згоди щодо засобів досягнення такої мети.

Більш того, саме визначення соціальних проблем доволі суперечливе, а відтак цілі й цінності політики, спрямованої на їх пом'якшення, відмінні у різних країнах. Коли говорять про соціальну політику у глобальному вимірі, то найчастіше згадують про бідні країни. Проте, наприклад, одна з найбагатших та найпотужніших

країн світу — США, котра надає допомогу багатьом іншим країнам, не позбавлена власних проблем. Серед них називають такі [15]:

1. проблема бідності - кожен восьмий американець бідний;
2. зростає кількість звернень за терміновою допомогою в харчуванні та притулку;
3. рекордно високою є нерівність доходів (крива Лоренца);
4. щорічно 5 тисяч дітей гинуть від рук своїх батьків, а 30 тисяч стають інвалідами внаслідок знущання та занедбання (недосконалість соціального захисту дітей).

Всі ці соціальні проблеми вважаються такими, що порушують норми та цінності суспільства. І хоча такі труднощі й перешкоди інколи розглядають та оцінюють як проблему самої людини (наприклад, звинувачують бідних у тому, що вони, мовляв, лінуються заробляти), проте досить часто провину за скрутне становище певного сегменту населення несе на собі система, оскільки вона не забезпечила адекватних програм для запобігання бідності й допомоги вразливим групам.

Насправді ж, істина перебуває посередині — звинуваченнями особи й звинуваченнями системи. Адже зрештою систему формують люди й вони впливають на неї. Для розв'язання цих проблем не існує єдиного рішення, кожна країна вирішує їх по-своєму.

Серед основних проблем у сфері соціального захисту населення України, які вимагають негайного вирішення, можна виділити такі [35]:

- надзвичайно високий рівень участі держави у сфері соціального захисту, надзвичайно слабка участь в її функціонуванні населення;
- надзвичайно стрімке зростання вартості послуг, які надають заклади охорони здоров'я, освіти, культури, що не відповідає їхній якості;
- неефективність бюджетного управління наявними фінансовими ресурсами як головними розпорядниками, так і окремими соціальними установами;

— недостатність коштів для фінансування заходів у сфері соціального захисту населення.

Комплекс проблем соціального захисту населення України розглядається крізь призму стану суспільства, стану «перехідності», коли нові реалії громадського та економічного життя замінюють старі та відживші. Для цього періоду характерне відставання розвитку нормативів та стандартів правового регулювання повсякденних потреб суспільства. Це відставання найбільш вразливе у порівнянні з соціальними стандартами (нормативами) Європейських країн. І хоча, наша держава вже визнана країною з ринковою економікою, нажаль в питаннях соціального захисту населення вона ще відстає від розвинутих країн світу [16,с.38].

Суспільство та його правова система не завжди демонструють готовність до скорішого запровадження та ефективного регулювання нових процесів, у тому числі в галузі соціального захисту населення, але прагнуть до підвищення якості процесів.

В умовах відсутності адекватного правового регулювання практики реформ вони, навіть у найкращому випадку, здійснювались повільно, формально та безсистемно. Звідси виникають і відповідні соціальні, економічні та соціально-психологічні наслідки реформування, комплекс питань, пов'язаних із забезпеченням правового та соціального захисту населення в умовах здійснюваних перетворень [36].

Для вирішення розглянутих проблем пропонуємо такий комплекс заходів:

- запровадження системи раннього виявлення осіб та сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- модернізацію системи соціального обслуговування;
- надання пільги в обсязі, достатньому для забезпечення нормальної життєдіяльності особи (сім'ї);
- сприяння розвитку молодіжних ініціатив у трудовій сфері, перепідготовки та підвищення кваліфікації молоді, її профорієнтації, запобігання негативним проявам у молодіжному середовищі;

— створення правових, економічних та соціальних умов для функціонування і зміцнення сім'ї, поліпшення демографічної ситуації, забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків та жінок в українському суспільстві.

Тому не дивно, що завдання ефективного розвитку галузей економіки та соціальної сфери не завжди узгоджуються з проблемами соціальної гармонії, адаптації населення, перш за все його вразливих прошарків, до швидких змін у житті, забезпечення гарантій непрацездатній частині населення (пенсіонери, інваліди, багатодітні сім'ї тощо).

Низький рівень соціального захисту населення обумовлений відсутністю ефективної системи управління цим складним та багатофакторним явищем. Отже, вирішення проблеми удосконалення соціального захисту населення, перш за все, необхідно шукати у площині взаємовідносин між керованими та керуючими структурами [16,с.40].

Виходячи з пріоритетних національних інтересів і завдань соціальної політики, найважливішою проблемою для держави є створення громадянського суспільства. Для цього потрібно мати відповідне законодавство, яке захищає права громадян і громадських організацій [17,с.148].

Державним органам влади необхідно забезпечити здійснення ефективного контролю виконання зобов'язань стосовно соціальних гарантій, формування у суспільстві механізму цивілізованого захисту наданих прав і свобод. Що потребує змістовної програми дій представників усіх гілок влади, громадських об'єднань, засобів масової інформації, кожної людини, спрямованих на забезпечення добробуту та гідного рівня життя [18,с.400].

ВИСНОВКИ

Вирішення проблем, пов'язаних із функціонуванням соціального захисту, є прерогативою держави як у сталій, так і в трансформаційній економіці.

Соціальне забезпечення є складовою системи соціального захисту і виконує функцію накопичення та розподілу коштів соціального захисту, призначених для соціальної допомоги, виплат по соціальному страхуванню та ін. Соціальне забезпечення включає пенсії та різні види допомоги (з тимчасової втрати працездатності, по вагітності й пологах, по догляду за дитиною до 3 років, по догляду за хворою дитиною, на поховання, допомогу непрацездатним особам, дохід яких менший від встановленої межі малозабезпеченості, тощо). Соціальне забезпечення передбачає також подання допомоги в натуральному вигляді (обслуговування інвалідів, людей похилого віку у спеціалізованих установах - будинках-інтернатах і вдома) [19].

Між тим, кардинальне реформування системи соціального забезпечення є багатоаспектним процесом, розрахованим на тривалу перспективу, внаслідок якого має бути створена сучасна та ефективна система адміністрування соціального страхування, а також налагоджена стабільно працююча накопичувальна складова пенсійної системи. При цьому слід враховувати низку принципово важливих моментів:

1. Передача управління частиною активів системи соціального страхування недержавним страховим фондам потребує значної уваги до проблем надійності останніх, підвищення ефективності їхнього використання.

2. Об'єднання всіх видів соціального страхування в одну систему дозволить охопити ризики віддаленого періоду (пенсії) і ризики повсякдення (медичне страхування), підвищивши „споживчий попит” на систему соціального страхування.

Важливою передумовою підвищення ефективності системи соціального захисту є здійснення розрахунків стосовно прогнозування витрат на виконання комплексу заходів у рамках цих програм та оцінки результативності від їх запровадження. Для цього потрібна розробка методологічних засад щодо контролю програм з соціального захисту з урахуванням їх спрямованості, адресності, рівня реалізації та інших провідних характеристик.

Українська модель системи соціального захисту передбачає, насамперед, необхідність забезпечення соціально гарантованого мінімуму задоволення потреб, створення належних умов для життя тих хто цього потребує, і паралельно з тим створення передумов, аби скоротити кількість тих, хто потребує допомоги. Це можливо шляхом підвищення рівня соціально-медичного забезпечення, освітнього рівня, покращення законодавчої бази, тощо [20,с.118].

Із вищевикладеного можна зробити висновки, що на сьогодні ефективне функціонування соціальної політики займає провідне місце у фінансовій політиці держави. За умов браку коштів постає необхідність у збалансованості потреб і можливостей забезпечення, обґрунтованості побудови фінансових потоків, оцінці рівня їх керованості й результативності, наявності інноваційних схем і важелів їх управління та інших складових фінансового менеджменту в цій сфері.

Дотримуємося думки, що одним із напрямів ефективного використання бюджетних коштів у соціальній сфері є подальше провадження програмно-цільового методу. Саме розробка бюджетних програм в цій сфері забезпечить ефективне використання коштів, та забезпечить досягнення соціального ефекту.

У випускній кваліфікаційній роботі було вирішено наступні завдання:

- досліджено теоретичні та методичні основи формування політики соціального захисту населення;
- визначено суть, цілі та інструментарій державної політики соціального захисту населення;
- розглянуто моделі соціального захисту населення зарубіжних країн;
- здійснено оцінку стану виконання державної політики у сфері соціального захисту населення в Україні;
- проаналізовано нормативно-правову базу забезпечення соціального захисту населення;
- визначено соціальні проблеми та шляхи їх подолання в контексті соціальної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скуратівський В. Соціальна політика / В. Скуратівський, О. Палій. – Київ : Видво УАДУ, 2013. – 265 с.
2. Воротін В. Є. Соціальний захист населення як об'єкт державного управління в конкурентоспроможній економіці України / В. Є. Воротін, Р. Є. Демчак // Теоретичні та прикладні питання економіки. - 2016. - Вип. 27(1). - С. 120-126. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpre_2016_27\(1\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpre_2016_27(1)_17).
3. Баранник Л.Б. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України: проблеми становлення та перспективи розвитку : монографія / Л.Б. Баранник. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2012. – 496 с.
4. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. — К. : ДННУ АФУ, 2016. — 600 с.
5. Міщенко Д.А. Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні / Д. А. Міщенко, Л. О. Міщенко // Економічний простір. - 2016. - № 108. - С. 148.
6. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти та вітчизняна практика / І.П. Сидор // Ефективна економіка — 2015. - №9. – С. 118-120.
7. Михайловська І. М. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення / І. М. Михайловська, О. В. Неліпович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2017. – № 6, т. 4. – С. 260.
8. Нікілева Л. О. Порівняльна характеристика фінансових моделей соціального забезпечення та захисту населення в Україні та світі / Л. О. Нікілева // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2016. - № 3. - С. 76-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2016_3_15.

9. Кир'язова Т. О. Пенсійна система як частина соціального страхування / Т. О. Кир'язова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2017. – № 26. – С. 163.
10. Скуратівський В. А. Соціальна політика // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – С. 548.
11. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
12. Балашов А. М. Сучасні проблеми соціального захисту населення в Україні / А. М. Балашов / Економіка і держава. – 2018. – № 1. – С. 10.
13. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні. Аналітична доповідь. – НІСД, 2012 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.niss.gov.ua.
14. Офіційний веб-сайт Держстату [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Офіційний веб-сайт Ціна держави [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.cost.ua/budget/expenditure/elements/>
16. Піскова Ж.В. Генеза моделі сукупних видатків // Міжнародна науково-практична Інтернет конференція «Актуальні проблеми та шляхи забезпечення соціально-економічного розвитку країни та регіонів» – Дніпропетровськ: ДДФА, 28.03.2014 р. – с. 38-40.
17. Міщенко Д.А. Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні / Д. А. Міщенко, Л. О. Міщенко // Економічний простір. - 2016. - № 108. - С. 148-155.
18. Міщенко Д.А. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України: теорія та методологія. монографія / Д. А. Міщенко. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2014. – 400 с.
19. Балашов А. М. Сучасні проблеми соціального захисту населення в Україні / А. М. Балашов / Економіка і держава. – 2014. – № 1. – С. 10.

20. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти та вітчизняна практика / І.П. Сидор // Ефективна економіка – 2015. - №9. – С. 118-126.

21. Закон України « Про прожитковий мінімум» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. - № 38. - ст.348. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14>

22. Державна служба статистики [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

23. Звіт-моніторинг системи соціальних послуг в Україні [Електронний ресурс]/М-во закордон. справ Республіки Чехія; Робоча група 5 “Соц.-трудова політика та соц. діалог”; Центр розвитку Армавіру (Вірменія); Бюро соц. та політ. розробок (Україна). Київ, 2019. 27 с.

24. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах: наказ М-ва соц. політики України від 20 січ. 2014 р. № 28/зареєстр. в М-ві юстиції України 7 лют. 2014 р. за № 253/25030. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0253-14> (назва з екрану).

25. Про Стратегію подолання бідності: Указ Президента України від 15 серп. 2001 р. № 637/2001. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/637/2001> (назва з екрану).

26. Про затвердження Методичних рекомендацій визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах: наказ М-ва соц. політики України від 15 жовт. 2012 р. № 648. URL: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=161211&cat_id=161045 (назва з екрану).

27. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Дідківська Л. І., Головка Л. С. – К.: Знання, 2016. – 213 с.

28. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2016 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" – Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во

економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2016. – 416 с.

29. Спікер П. Соціальна політика: теорії та підходи / Спікер П. – К.: Фелікс, 2014. – 400 с.

30. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення: у цифрах і фактах – К.: Міністерство праці та соціальної політики України, Пенсійний фонд України, 2019. – 45 с.

31. Іванова О. Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти / Іванова О. Л. – К.: Академія, 2016. – 107с.

32. Мельник А. Ф. Державне регулювання економіки / Мельник А. Ф. – К.: Знання, 2016. – 358 с.

33. Морозова Т. Г. Государственное регулирование экономики и социальный комплекс / Морозова Т. Г., А. В. Пукулькина. – М.: Финстатинформ, 2016. – 217 с.

34. Чистов С. М., Никифоров А. Є. – Державне регулювання економіки. – К.: КНЕУ, 2016. – 314 с.

35. Михасюк І., Мельник А. – Державне регулювання економіки. – Л.: Українські технології, 2016. – 494 с.

36. Шестакова Е. – Реформирование системы социальной защиты населения в странах Восточной Европы. – М.: МэиМО. – 2016, №1.

37. Український фінансовий сайт [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ufs.kiev.ua/>

38. Журнал ТПП України "Діловий Вісник" - Переваги і недоліки оновленого бюджету. Тираж 2019, № 5.

39. Новіков В. Потенціал стабільної соціальної політики / Новіков В. – Україна: аспекти праці, 2016, № 1.

40. Дядкова Н. Про заходи щодо підвищення результативності роботи міністерства праці та соціальної політики / Дядкова Н. - Україна: аспекти праці, 2016, № 2.

ДОДАТОК А

Таблиця А 1

Порівняння існуючих понять «соціальний захист населення»

<i>Поняття</i>	<i>Зміст даного поняття</i>	<i>Автор поняття, рік</i>	<i>Системоутворюючий фактор соціального захисту</i>
Соціальний захист	Комплекс правових, економічних та соціальних гарантій, що забезпечують кожному працюючому право на безпечну працю, збереження здоров'я у процесі праці, економічний захист і підтримку працівників та їх сімей у випадку тимчасової втрати працездатності на виробництві, медичну, соціальну і професійну реабілітацію	Абакумова Н.Н., 1998	Право на безпечну працю, збереження здоров'я у процесі праці, економічний захист і підтримку робітників та їх сімей
Соціальний захист населення	Сукупність соціально-економічних відносин, що включає комплекс соціальних гарантій, законодавче закріплених прав і забезпечуючих підсистем	Антипов А.Г., 1981	Визначення не містить системоутворюючого фактора соціального захисту
Соціальний Захист	Процес (дія) по досягненню соціальної безпеки	Новікова О.Ф., 1997	Системоутворюючим фактором є соціальна безпека
Соціальний захист населення	Комплекс заходів із виявлення чинників, що обумовлюють соціальний ризик, оцінки і реалізації можливостей впливу на ці чинники на різних етапах їх виникнення і розвитку та забезпечення соціальних гарантій на рівні допустимого ризику для даних економічних умов суспільного розвитку	Новікова О.Ф., 1995	Соціальні гарантії на рівні допустимого ризику для даних економічних умов суспільного розвитку
Соціальний захист населення	Захист людей, їх життя, здоров'я тощо у ситуаціях, які мають різне походження	Концепція (основи державної політики) національної безпеки України, 1997	Життя та здоров'я людей у різних ситуаціях. Не визначений вид захисту, не дається розшифровка ситуацій та їх сутність
Соціальний захист	Сукупність усіх форм, які застосовує суспільство для забезпечення захисту від ризиків захворювань, старості, для гарантування у випадку зменшення або втрати доходу	Шклярський Ю., 1998	Забезпечення захисту від ризиків захворювань, старості, а також у випадку зменшення або втрати доходу

Соціальний захист	Система та механізм реалізації соціально-економічних і правових гарантій, що забезпечують суспільно нормальний рівень розвитку особистості і суспільства	Новікова О.Ф., 1993	Суспільно нормальний рівень розвитку особистості і суспільства
Соціальний захист	Діяльність щодо попередження, пом'якшення та скасування факторів соціального ризику	Новікова О.Ф., 2001	Попередження, пом'якшення та скасування факторів соціального ризику
Соціальний захист	У широкому значенні - це діяльність держави по втіленню у життя мети та пріоритетних завдань соціальної політики, реалізації сукупності законодавче закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, які забезпечують коленому члену суспільства додержання найважливіших соціальних прав, у тому числі на гідний для людини рівень життя, необхідний для нормального відновлення і розвитку особистості. Перехід до ринкових відносин потребує кардинальної зміни діючого механізму соціального захисту. У вузькому значенні - це комплекс цілеспрямованих конкретних заходів економічного, правового та організаційного характеру для підтримки найбільш не захищених верств населення, у тому числі і перш за все від негативних проявів (наслідків) процесів перехідного періоду у здійсненні реформ та руху до ринку	Валовий Д.В. та співавтори, 1999	Соціальні права, у тому числі на гідний для людини рівень життя, необхідний для нормального відновлення і розвитку особистості. Негативні прояви (наслідки) процесів перехідного періоду у здійсненні реформ та руху до ринку
Соціальний захист населення	Системне поняття, що передбачає використання різних форм та методів соціального захисту з дотриманням диференційованого підходу до кожної людини або соціальної групи	Борецька Н.П., 1999	Різноманітні форми та методи соціального захисту, що побудовані на основі диференційованого підходу до кожної людини або соціальної групи
Система соціального захисту населення	Сукупність заходів, що здійснюються в суспільстві для забезпечення суспільно нормальних умов матеріального і духовного життя всіх членів суспільства, насамперед тих, хто не здатний самотійно забезпечити собі такі умови	Лагутін В.Д., 1996	Суспільно нормальні умови матеріального і духовного життя всіх членів суспільства

Джерело: [2]

ДОДАТОК Б

Таблиця Б 1

Характеристика різних моделей соціального захисту населення деяких країн світу

<i>Найменування моделі соціального захисту населення</i>	<i>Стислий зміст моделі соціального захисту</i>
Німецька модель	Поєднує високу економічну ефективність з розвинутою системою соціального захисту, яка засіювана на свободі споживання (вибір товарів чи послуг на свій розсуд, свобода виробництва і торгівлі, вибір робочого місця, володіння і розпорядження приватною власністю. Держава використовує результати дій ринкових механізмів і колективних переговорів. Розподіл прибутків відбувається за допомогою податків. Громадяни з низьким рівнем прибутків звільняються від оплати прибуткового податку. В німецькій моделі передбачені заходи з охорони праці (регулювання робочого часу, заборона працювати у вихідні та святкові дні, захист працівників від виробничих і професійних небезпек, охорона праці молоді та жінок, захист від незаконних звільнень з роботи). Ця модель заснована на змітаному державно-приватному розв'язанні соціальних проблем, де відповідальність окремого підприємця замінена системою "обов'язкової" колективної відповідальності та контролем з боку держави
Шведська модель	Соціальний захист забезпечується на рівні нормального соціального стандарту. Ця модель передбачає високий відсоток національного прибутку, акумульованого у держави, місцевих органів влади, спеціальних інститутів, які займаються проблемами соціального захисту населення. Вона характеризується високим рівнем ефективності національної економіки, зайнятості та інвестицій, спрямованих на одночасне забезпечення повної зайнятості і стабілізацію цін
Американська модель	Соціальний захист вирішується переважно між підприємствами і найманими робітниками в особі профспілок. Разом з цим держава значну частку витрат спрямовує на забезпечення соціального захисту населення. Серед заходів соціальної підтримки населення слід відзначити розробку програм з професійної підготовки, перепідготовки кадрів, охоплення системою соціального забезпечення широких верств населення, видачу допомоги тим, хто її потребує, у натуральній формі (талони на безкоштовне отримання продовольчих товарів, субсидій на житло, безкоштовну медичну допомогу тощо)
Українська модель	Передбачає підвищення рівня та ефективності соціального захисту населення, перехід до адекватної соціальної допомоги, яка має бути диференційованою для різних верств населення. Соціально орієнтована економіка передбачає не лише соціальний захист, а й створення такого організаційно-економічного механізму, який сприяв би зменшенню тієї частини населення, що потребує цієї допомоги. Модель спрямована насамперед на необхідність забезпечення соціальне гарантованого мінімуму задоволення потреб. Інструментом такої моделі є адресна соціальна політика, активна політика зайнятості.

Джерело: [8]

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Студентки 4 курсу, 11 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Стариченко
Марії
Миколаївни

(підпис студента)

Науковий керівник
доктор економічних наук,
доцент

Ладонько
Людмила
Степанівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Головня
Юлія
Ігорівна

(підпис гаранта)

Київ 2020

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, 2 додатків, списку використаних джерел (40 найменувань). Основний зміст роботи викладено на 39 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 6 рисунків, 5 таблиць.

Метою роботи є розроблення та обґрунтування теоретико-методичних засад соціального захисту населення України та узагальнення практичних рекомендацій щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту в контексті соціальної безпеки України.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- дослідити теоретичні та методичні основи формування політики соціального захисту населення;
- визначити суть, цілі та інструментарій державної політики соціального захисту населення;
- розглянути моделі соціального захисту населення зарубіжних країн;
- здійснити оцінку стану виконання державної політики у сфері соціального захисту населення в Україні;
- проаналізувати нормативно-правову базу забезпечення соціального захисту населення;
- визначити соціальні проблеми та шляхи їх подолання в контексті соціальної безпеки України.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики соціального захисту населення в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту населення у контексті подолання соціальних проблем у суспільстві.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: абстрактно-логічний (для

обґрунтування методології дослідження), науковий, аналітичний, статистичний, бібліографічний.

У першому розділі розкриваються сутнісні характеристики та теоретичні основи дослідження державної політики соціального захисту населення.

У другому розділі здійснюється оцінювання державної політики у сфері соціального захисту населення та викладено пропозиції щодо удосконалення інструментів соціальної політики.

Одержані результати можуть бути використані при удосконаленні реалізації державної політики соціального захисту населення в Україні.

Анотація

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлені проблеми сучасного становища державної політики у сфері соціального захисту населення, проаналізовано прожиткові мінімуми, та мінімальні зарплати за останні роки, викладено пропозиції щодо удосконалення інструментарію проведення соціального захисту населення.

Ключові слова: соціальний захист, населення, прожитковий мінімум, заробітна плата, нормативно-правова база.

Annotation

The final qualifying work highlights the problems of the current state of state policy in the field of social protection, analyzes the subsistence minimums and minimum wages in recent years, sets out proposals for improving the tools of social protection.

Key words: social protection, population, subsistence level, wages, legal framework.

Рецензія

на випускню кваліфікаційну роботу студентки
Стариченко Марії Миколаївни
4 курсу ІІ групи денної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
тема роботи «Державна політика у сфері соціального захисту населення в Україні»

За своєю природою сучасна система соціального захисту населення – це закономірне відображення таких глобалізаційних тенденцій суспільного розвитку, як соціалізація економіки, інтелектуалізація виробництва, пріоритетність загальнолюдських цінностей, утвердження високих стандартів якості життя, та перманентне підвищення рівня людського розвитку.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретико-методичних засад соціального захисту населення України та узагальнення практичних рекомендацій щодо напрямів реалізації державної політики соціального захисту в контексті соціальної безпеки України.

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлені проблеми сучасного становища державної політики у сфері соціального захисту населення, проаналізовано динаміку соціальних стандартів за останні роки, викладено пропозиції щодо удосконалення інструментарію здійснення соціального захисту населення.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Завдання, визначені метою дослідження, виконані в повному обсязі. Зміст і рівень виконання роботи свідчить про високу підготовку бакалавра. В цілому робота виконана відповідно до методичних рекомендацій та заслуговує високої позитивної оцінки, рекомендована до захисту, а її автор, Стариченко Марія Миколаївна, на присвоєння ступеня бакалавр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент
Керуючий справами виконавчого апарату
Київської обласної ради

Т. М. Джуренко

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Стариченко Марія Миколаївна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Державна політика у сфері соціального захисту населення в Україні» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

« » _____ 2020 року

_____ (підпис)

